

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת מצורע

ענווה וערק עמ'...

גיליון מס' 44

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת מצורע

ענוה וערך עצמי...

בפרשת השבוע כתוב: "וציוה הכהן ולקח למטהר שתי צפורים חיות טהורות ועץ ארז ואזוב ושני תולעת ואזוב".

מדוע ציוותה התורה לקחת עבור הנטהר מן הצרעת דווקא את הדברים האלו? רש"י בשם חז"ל אומר שהפריטים הללו רומזים לרקע שעל גביו נוצרים חטאי הלשון שהם הגורמים להופעת הצרעת. שתי ציפורים – לפי שהנגעים באים על לשון הרע שהוא מעשה פטפוטי דברים, לפיכך הוזקו לטהרתו ציפורים, שמפטפטים תמיד בצפוף קול. עץ ארז – לפי שהנגעים באים על גסות הרוח (גאוה והתנשאות על הזולת). שני תולעת ואזוב – מה תקנתו ויתרפא? ישפיל עצמו מגאוותו כתולעת וכאזוב. (התולעת היא הנמוכה מבין בעלי החיים, והאזוב הוא הצמח הנמוך ביותר, ומקום גידולו הוא בעפר שבין נבכי האבנים).

חז"ל מלמדים אותנו שגאוה והתנשאות הם הגורמים העיקריים למחלת הלשון המדברת גדולות, דברי לשון הרע. וכשם שרופא טוב מתייחס לא רק לתופעה החולנית הגלויה לעין, אלא חוקר ומתבונן מה הם שורשיה, כך אמורים אנו לעשות גם במישור הרוחני. שעל ידו יירפא האדם מלשוננו הרעה, וכדי שממילא תסור גם הצרעת ממנו.

לפי זה, צריך להבין: מדוע צוותה התורה להביא עץ ארז? הרי לכאורה עדיף היה שלא להזכיר כלל את החטא שבעבר, ולהתרכז בשני התולעת ובאזוב בלבד, הרומזים לשפלות, מה גם שמדובר במי שכבר עשה תשובה ונטהר מנגעו, ומה לנו לחזור ולפשפש בפגמי העבר?

מסביר החידושי הרי"ם: יש חשש שהמיטהר יגיע לידי ענווה ושפלות רוח פגומות ופסולות, ועל כך צריך כפרה. וכך כתב האדמו"ר מאפטא זצ"ל: "אזוב רומז, שצריך אדם להשפיל עצמו כאזוב, וזה כשמדובר בדברים שקשורים לגשמיות. וצריך להביא גם ארז לרמז שברוחניות צריך להגביה את עצמו – "ויגבה ליבו בדרכי ה'".

אבל צריך בזה חוט המשקל להכריע כמה מהגבהות לעבודת ה' וכמה מהשפלות בענייני העולם, כמו לשון המאזניים שצריכה לעמוד באמצע, שלא להכריע לכאן או לכאן אפילו כחוט השערה. ועל זה רומז שני תולעת, שמביא עם הארז והאזוב".

כלומר, המצורע צריך להביא גם עץ ארז כדי לסמל את הפגם במידת הענווה המתחסדת, ושלעיתים נדרש האדם להשתמש בגאווה, בעזרתה לעבוד את בוראו, ולהכיר בכך בערך עצמו, והיא תדרבן אותו לא לזלזל במעשיו ולתקנם, כראוי לבנו של מלך מלכי המלכים.

*

הענווה – פיתרון לכל בעיה...

בחור אחד שכר משאית גדולה כדי לבצע העברה של רהיטים. הוא נסע עם המשאית בכביש איילון, והתקרב לגשר שעליו סומן הגובה המרבי למעבר כלי רכב – 5.5 מטרים. "אני עובר בטוח", אמר הבחור לעצמו. הוא נכנס מתחת לגשר, אבל אז נשמע קול מתכת מתפצחת. הקול הבלתי נעים הזה הגיע מאזור הגג של המשאית... הבחור קפץ מהמשאית, וגילה לצערו הגדול, שהגג מעוך לתוך בסיס הגשר. הוא עלה שוב על המשאית, וניסה לנסוע אחורנית, כדי להיחלץ, אבל המשאית לא זזה אפילו סנטימטר. רק קולות חיכוך עמומים, מברשי רעה, הגיעו מכיוון הגג. הוא ניסה שוב... קדימה, אחורה, שוב קדימה ושוב אחורה, אבל כלום לא עזר. המשאית

תקועה, מקובעת היטב במקומה. הבחור הזמין גרר, הנהג של הגרר ניסה למשוך את המשאית, אך ללא כל הצלחה. מה עושים? מאחור כבר נשמעו צפירות קולניות של קוצר רוח... הפקק הלך וגדל מרגע לרגע. בחור צעיר יצא מאחת המכוניות, וניגש להציע את עזרתו. "אפילו הגרר לא הצליח פה, ואיך אתה תוכל לעזור?!"... הבחור לא התרגש מהדלדול ביכולותיו, הוא התקרב למשאית, ועם סכין בידו, הוא הוציא את האוויר מהגלגלים... תוך זמן קצר, וכך המשאית "ירדה" ונמשכה החוצה בקלות...

*

אדם "נפוח" מביט על כל עניין בגישה של "למה עשו לי את זה?! איך העזו להגיד לי ככה!?" במקום להיות "נפוח" ולהיתקע, מוטב לאדם "להוריד" את עצמו ולצאת מכל הבעיות. הכנעה – פירושה לוותר בקרב, אבל לנצח במלחמה!

*

מעשה שהיה ביהודי שקנה חלקת קבר, וכאשר הלך לראות בעיניו את מיקומו, נוכח כי חלקתו נמצאת בין שתי נשים. מאחר שמנהג העולם שלא לקבור איש אפילו ליד אשה אחת שאינה אשתו, וכל שכן שלא בין שתי נשים, היהודי היה סבור שזה מקח טעות. הלך היהודי והציע את טענתו לפני הגאון רבי ישראל יעקב פישר דצ"ל. השיב לו הרב: "יש פיתרון לבעיה – לאחר אריכות ימים כשיבוא זמנך, יעמיקו באדמה ויחפרו עמוק יותר מהרגיל, ובכך לא תנוח בין שתי נשים, כיוון שקברך יהיה עמוק מהן"...

כששמע הגאון רבי אברהם גניחובסקי דצ"ל את המעשה, אמר: "יש ללמוד מכאן מוסר השכל – לפעמים נמצא האדם במבוך, העצה בשבילו היא להנמיך את עצמו ולהתכופף יותר לעומק, ובכך יפתרו בעיותיו. גם בעיות מורכבות ומחלוקות קשות, שחושב האדם שאין להן פיתרון בשום אופן, עם ענווה ניתן לפתור אותן!".

ומעשה נוסף בעניין:

יהודי הגיע לאחד מחכמי ישראל והתלונן: "איני מסתדר עם פלוני, וגם פלוני הסתכסך עמי, ועל השותף שלי אני מלא בדעם... ועם אישתי אני בכלל לא מסתדר..."

ביקש ממנו הרב: "תזקוף בבקשה את אצבעות ירך, והתבונן עליהן, האם הן שוות?". האיש לא הבין בדיוק מהי כוונת הרב, אך השיב: "הן לא שוות כלל, אחת למעלה ואחת למטה, כל אחת באורך שונה".

"עתה", המשיך הרב, "כופף נא את האצבעות, האם כעת הן שוות?"

האיש השיב בחיוב, אך הבעת פניו הביעה את תמיהתו משאלותיו של הרב... "ראה נא ידידי", הסביר לו הרב, "ביד האדם חמש אצבעות שגודל כל אחת שונה מחברתה, אך כאשר מקפלים אותן כולן נעשות שוות. אפשר ללמוד מזה גם בנוגע לדעות בני האדם, ששונים הם זה מזה, וקשה לאדם להסתדר עם הזולת השונה ממנו. ואם עומד זקוף, וחושב רק על עצמו ואינו מוכן לוותר ולהתחשב בזולת, אזי הכל לא הולך, הוא אינו מצליח להסתדר עם אף אחד. העצה היא: תכופף ותכניע מעט את עצמך, ותראה שהכל ילך חלק. כולם ישתוו עמך שווה בשווה, אף אלו שאין דעתך כמותם!".

*

תקוות אנוש - רימה?

כתוב במשנה בפרקי אבות: "מאד מאד הוי שפל רוח שתקוות אנוש רימה". וצריך להבין: תקוות אנוש - רימה? וכי זו היא תקוותו של האדם ושאיפתו, להיות תולעת?

מסביר ה"חתם סופר": אחרי מאה ועשרים שנותיו יגיע אדם לבית דין של מעלה, וכאשר יראה שמנין העבירות שלו גדול הרבה יותר ממנין המצוות, ומצבו בכי רע, הוא ינסה לטעון שכמי שנוצר מבשר ודם, היה נחשב כ"רימה", כתולעת שאין בה כוח, ולכן לא היה מסוגל לאזור עוז ותעצומות ולעמוד מול הניסיונות של השטן בעולם הזה.

תהיה זו תקוותו היחידה בבית הדין! אבל, אל ישלה אדם את עצמו שטיעון זה יתקבל באופן מיידי. כי מול הכת של הסניגורים שינסו להשפיע על בית הדין של מעלה שיקבלו את דבריו אלה, תבוא כת אחרת של מקטרגים וזו תטען שכדי לבדוק את ההצטדקות של ה'רימה ותולעה', יש לאמת האם זו הייתה הנהגתו של האדם בכל התחומים... אם גם כאשר הרגיוז אותו, וניסו לצער אותו, במזיד או בשגגה, היה "שפל רוח" – יקבלו את הטענה שלו שלא היה בו כוח לעמוד מול הניסיונות, אבל אם כלפי חבריו או אשתו וילדיו התנהג בגסות, ועל כל דבר קטן או כאשר היה נראה לו שמאן דהו פגע בכבודו, הוא הגיב בגאווה ובצורה שהיא ההיפך מ"שפל רוח", אזי לא יקבלו את הטיעון שלו. וזה מה שאומרת המשנה: "מאד מאד הוי שפל רוח", ורק כך תוכל להגיע למצב של "תקוות אנוש רימה", כלומר, שתהיה לך תקווה כלשהי לטעון שלא היה ברך כוח להתגבר על הניסיונות...

*

היה זה בחדרו של ראש ישיבת טלז, הגאון רבי מרדכי גיפטר דצ"ל. אל החדר נכנסו בני זוג, שהקשר החיובי ביניהם עלה על שרטון, ומצב שלום הבית הידרדר במהירות, עד שנמנו וגמרו להיכנס לראש הישיבה...

ראש הישיבה האזין בקשב לטענותיהם, שמע בסבלנות הן את טענות הבעל והן את טענות האשה. כעבור שעה ארוכה של דיונים, הגיע לאחד מסלעי המחלוקת: הורדת הזבל מהבית לפח העירוני. האשה טוענת כי אין בכוחה להוריד את שקית הזבל הכבדה, ואילו הבעל טוען שהורדת הזבל אינה הולמת את מעמדו המכובד... "סעו לביתכם, ואשיב לכם בהמשך", אמר הרב. כשיצאו מלפניו, מיהר לברר את השעה בה מפונה האשפה ברחוב בו הם מתגוררים, והתברר לו כי השעה היא 7:50 בבוקר.

למחרת, בשעה 7:45 בבוקר, דמות נערצת במיוחד דפקה בדלת ביתם של בני הזוג המדוברים. היה זה הרב גיפטר בכבודו ובעצמו שעמד בפתח וביקש בפשטות: "אני יכול בבקשה להוריד עבורכם את שקית הזבל?"... בני הזוג היו המומים, כמעט נפלו תחתיהם מתעלפים. ראש הישיבה הנערץ עומד בפתח ביתם ומבקש את שקית הזבל, אך הם מסרבים כמובן לתת לו... "עלינו למהר", מזרז אותם הרב, "עוד שלוש דקות תגיע המשאית, אנא – הגישו לי את שקית הזבל...". בני הזוג התמידו בסירובם, ולבסוף – הרב גיפטר סב על עקבותיו בידיים ריקות מאשפה, אך שלום הבית בין בני הזוג חזר והתייצב. הרב אשר קובלסקי מציין כי את הסיפור שמע מפי אחד ממקורבי הרב, ומוסיף: "דמותו של הרב בשערי הבית מבקש את שקית הזבל, כמו קוראת לעברנו וזועקת: לפעמים, עזרה פיזית לא נראית מתאימה למעמדנו. לגרור ריהוט כבד לביתו של חבר, לסייע להניע רכב בדחיפות באמצע הרחוב, להגיש בשמחה משפחתית, לשטוף כלים בבית או לעשות עבודה אחרת שנראית לא מכובדת עבורנו. "אך מי שמתבונן, מבין שהורדת האשפה, כמו כל עזרה פיזית אחרת – בבית או לזולת, לא רק שזו אינה ירידה בדרגה אלא ההיפך – זו עליה ברמת המידות טובות, זה מעלה את רמת הנפש, זה מקדם ליעד הנכסף".

*

תגדיל את עצמך...

מורה למתמטיקה שלימד כיתה של ילדים, שם לב להתנהגותם הפוגענית של התלמידים זה כלפי זה. פעמים רבות הם היו מקניטים אחד את השני, לועגים זה לזה ואווירה לא נעימה של תחרותיות והשגיות הייתה תלויה באוויר בשעות הלימודים. כל אחד התאמץ להפגין מול כולם את ידיעותיו, להוכיח שהוא הכי טוב...

באחד מן הימים הגיע המורה לכיתה, וראה קבוצת תלמידים צועקים, רבים ומעליבים זה את זה. הוא ניגש אל הלוח, לקח בידו גיר וצייר קו אופקי פשוט. לאחר מכן ביקש המורה מתלמידיו להעלות רעיונות כיצד לקצר את הקו, בכל דרך שעולה על דעתם. לכל תלמיד היה רעיון אחר: אחד הציע למחוק את הקו מצד שמאל, השני למחוק מצד ימין, עלו גם הצעות להוריד קטע מהאמצע, או לקפל את הקו לכמה חלקים... לאחר ניסיון זה, ביקש המורה מתלמידיו לקצר את הקו – אך בלי לגעת בו או להשפיע עליו בשום צורה. התלמידים שתקו. לאף אחד לא היה רעיון איך לקצר את הקו מבלי לגעת בו... לאחר מספר דקות של שקט ניגש המורה אל הלוח וצייר מעל הקו הראשון, קו נוסף ארוך יותר מקודמו. הוא פנה אל תלמידיו ואמר להם: "על מנת להרגיש שהינכם ראויים, טובים ובעלי ערך, אינכם צריכים לפגוע במישהו אחר, להעליב אותו או להקטין אותו. עליכם פשוט להגדיל את עצמכם. יש בתוך כל אחד מכם שפע טוב שמתבטא במעלות וכישרונות, ומאפשר לכם לזהור ככל שתחפצו. אינכם צריכים לכבות את אורו של הזולת לשם כך".

*

-ערך עצמי-

רבי ירוחם ממיר דצ"ל היה אומר:

"עבירה גדולה היא שהאדם אינו יודע את חסרונותיו, אולם עבירה גדולה עוד יותר היא – שאינו יודע את מעלותיו"...

*

היכן עובר הגבול בין גאווה שהיא פסולה לבין בטחון עצמי והרגשה טובה? אם גאווה היא מידה מגונה, האם זה בסדר להעצים ולהגדיל את עצמי בעיני עצמי כדי להרגיש טוב? ובכלל, מה ההבדל המעשי בין גאווה לבין בטחון עצמי וחוסן פנימי?

כל דבר שנכלל בחיזוק עצמי והעצמה הנותנת לאדם תחושה טובה של ערך עצמי – היא רצויה. אין מדובר בהשפלה של אדם אחר על מנת להגדיל את עצמך, אלא בבירור מעמיק של תחושת הערך העצמי האמיתי שלך כאדם, שווה בין שווים, בעל מעלות וחוזקות ונטיות טובות. חשוב לדעת: אם אדם רוצה להצליח בחיים ולצמוח, הדרך היחידה היא על ידי בירור נכון של תכונותיו האמיתיות. הדבר כולל בין היתר מודעות למגבלות והכרה של החסרונות וההרגלים הפחות טובים, אבל יותר מזה מדובר בבירור והכרה של הכוחות החיוביים והמצמיחים. הסיבה פשוטה: הכרת החסרונות בכוחה לעזור בהימנעות מכישלון ובזהירות מנפילה, לעומת זאת הדרך היחידה לצמוח ולגדול היא בעזרת הכוחות החיוביים. וזו הרי המטרה שלנו בעולם, לגדול ולצמוח ולממש את הפוטנציאל החיובי שניתן לנו. חובה אם כן להכיר בזה ולאמת את זה בבירור וכמובן לחוש תחושה טובה על מנת לצמוח ולגדול באופן חיובי.

*

כתב המשגיח רבי שלמה וולבה דצ"ל:

"בלי תודעת חשיבות – אין עבודה בתורה. התחלת כל עבודה פרטית – היא דווקא חוויית רוממות האדם, כי מי שלא עמד מעולם על רוממות האדם מיצירתו, וכל עסקו עם עצמו הוא רק להרחיב ידיעותיו על הרע שבו ולייסר עצמו על זה – ישקע בייאוש עוד ועוד, ובסוף ישלים עם הרע – מאפס תקווה לתקנו... כל אדם חייב לדעת שיש לו חשיבות! לא חשיבות מדומה, שהוא "מחשיב את עצמו", אלא חשיבות בעלת משמעות עמוקה! כל אחד ואחד חייב לומר: "בשבילי נברא העולם" – וביאר רש"י: "כלומר: חשוב אני כעולם מלא – לא אטריד את עצמי מן העולם בעבירה אחת!"

בכולנו טמון הפוטנציאל הזה לגדלות רוחנית, אבל כדי לשאוב כוחות פנימיים ממקור זה – עלינו להיות עירניים בעקביות לקיומה של אותה גדולת. נוכל לחזק תחושה זו בתוכנו מספר פעמים בכל יום, כאשר אנו מברכים בברכות השחר: "אוזר ישראל בגבורה" ו"עוטר ישראל בתפארה", כאשר אנו שרים בפסוקי דזמרה: "הוא נותן עוז ותעצומות לעם", ובמקומות נוספים בתפילה – כמו: "ה' עוז לעמו יתן".

כמו כן, על כל אחד מאתנו לדעת ולהרגיש את מעלתו בכך שהוא שייך לעם הנבחר – כפי שאנו מודים על כך פעמים רבות ביום: "אשר בחר בנו מכל עם", "אשר קדשנו במצוותיו", וכדומה. לכשתרגל "לחיות" את דברי ההודאה הללו יום אחר יום – יתווספו לנו כוחות בכדי להתמודד עם שגרת יומנו ועם מטרות חיינו".

(עלי שור"ח"א עמ' קס"ח).

*

ה"פרי צדיק" כותב:

"ובאמת הגאווה נצרך לעבודת ה' יתברך, כמו שנאמר "ויגבה ליבו בדרכי ה'". והיינו שהיצר הרע מפתה את האדם ומשפיל אותו באומרו כי מה כוחו ותבונתו, ומה יועיל במעשיו. וצריך האדם שיגבה ליבו וידע שבמעשיו מתקן למעלה בשורש העליון... אך צריך להיזהר מאוד שלא יבוא על ידי זה ח"ו לידי גסות הרוח"...

*

הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחא היה אומר: לכל יהודי צריך שיהיו שני כיסים. בכיס אחד יחזיק את הפסוק "ואנוכי עפר ואפר", ובכיס השני יחזיק את הפסוק "בצלם אלוקים ברא אותי". כאשר יציעו לו לעשות מצוה גדולה או כל פעילות אחרת בענייני יהדות, יוציא את הפסוק "בצלם אלוקים ברא אותי". ואם יפגע בו אדם ויעליב אותו – מיד יוציא מכיסו את הפסוק "ואנוכי עפר ואפר".

מוסיף רבי שמחה בונים מפשיסחא:

לכולנו יש שני כיסים וכולנו לוקחים את שני הפסוקים הללו. כאשר מציעים לנו להקים שיעור תורה, ללמוד את הש"ס וכדומה – אנו מוציאים את הפסוק "ואנוכי עפר ואפר". מי אני? מה אני? רק גדולי ישראל יכולים לסיים ולדעת, ולגבי הקמת שיעורים – יש מספיק עסקנים...

וכאשר ח"ו פוגעים בנו, מיד אנו מוציאים את הפסוק "בצלם אלוקים ברא אותנו", "אתה יודע במי פגעת? בצלם אלוקים, ועל זה אני לא יכול למחול"...

*

וכך כתב אחד מגדולי ישראל: "צריך האדם להכיר את כשרונו הפנימי, וידע בעצמו אם נוצר לגדולות, אל יבהל מפני עוון של גאוה, במה שיכיר את מדרגת שכלו, וערך נטיית רצונו. אדרבא מפני ענוה פסולה המדכאת את הנשמה ומטשטשת את האור האלוקי שבנפש צריך להיזהר הרבה יותר"...

"כל זמן שהענוה מביאה עצבון היא פסולה וכשהיא כשרה מוסיפה היא שמחה, גבורה וכבוד פנימי".

כאשר האדם אינו מאמין שהוא מסוגל וראוי לשאוף לגדלות – זו ענוה פסולה. ואילו ענוה כשרה מאפשרת לאדם להכיר את ערכו הפנימי ומעצימה את כוחותיו מתוך מקום אמיתי. כהורים/מחנכים – אנחנו צריכים להראות לילדים את הכוחות שלהם, יחד עם זאת – להסביר להם שאסור להם להתגאות בגלל זה...

שבת שלום!

העלון מוקדש
להצלחת התורם וכל משפחתו
ברוחניות ובגשמיות

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com